

Våld i nära relation och sexuellt våld

8 maj 2025

Johanna Belachew

Öl gyn/obst, Föreståndare, NCK

Agenda

- Våldets mekanismer och förekomst
- Våld i ungas nära relationer
- Våldets påverkan på fysisk och psykisk hälsa
- Hälso –och sjukvårdens ansvar

Våldets olika uttryck

Fysiskt

Sexuellt

Psykiskt (inkl latent)

Ekonomiskt

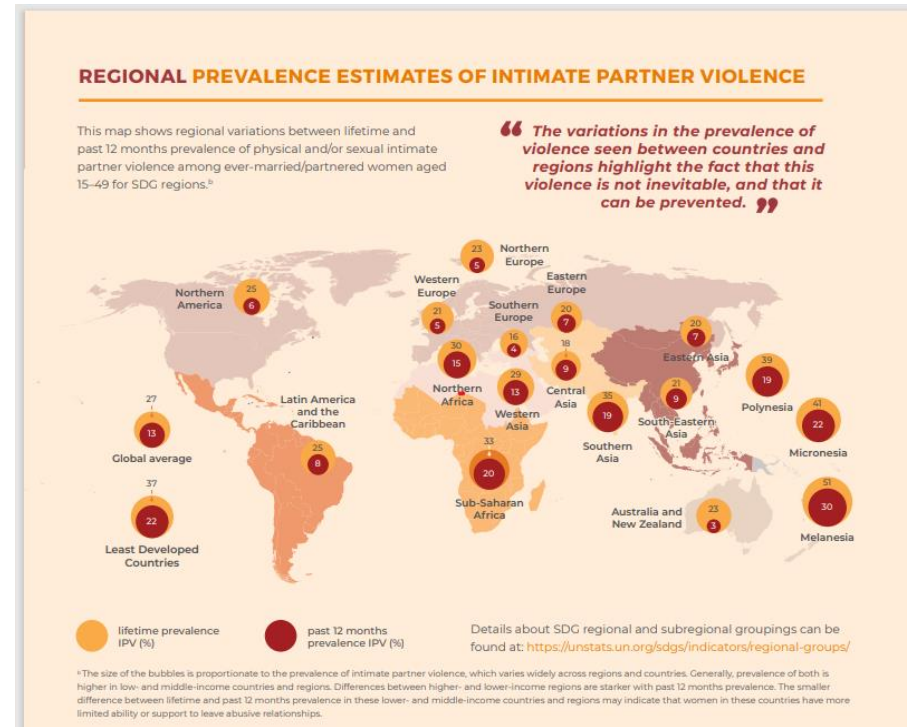
Digitalt

Försummelse

- **30 % av alla kvinnor (>15 år)** i världen har utsatts för fysiskt våld och/ eller sexuellt våld av en partner och/ eller sexuellt våld av en okänd minst en gång under sitt liv
 - **10 %** under de senaste 12 månaderna
- **6 % av alla kvinnor (>15 år)** har utsatts för sexuellt våld av en okänd minst en gång under sitt liv

Hälften av dem som utsätts för fysiskt våld i nära relation utsätts också för sexuellt våld

Sverige

28 % fysiskt våld

4 % senaste året

48 % sexuellt våld

7 % senaste året

Kvinnors trygghet –ett jämställt samhälle fyllt av våld, 2022. ROKS

Kostnaderna för partnerrelaterat våld mot kvinnor i Sverige:

34 miljarder SEK

Motsvarande siffra för män:

0,6 miljarder SEK

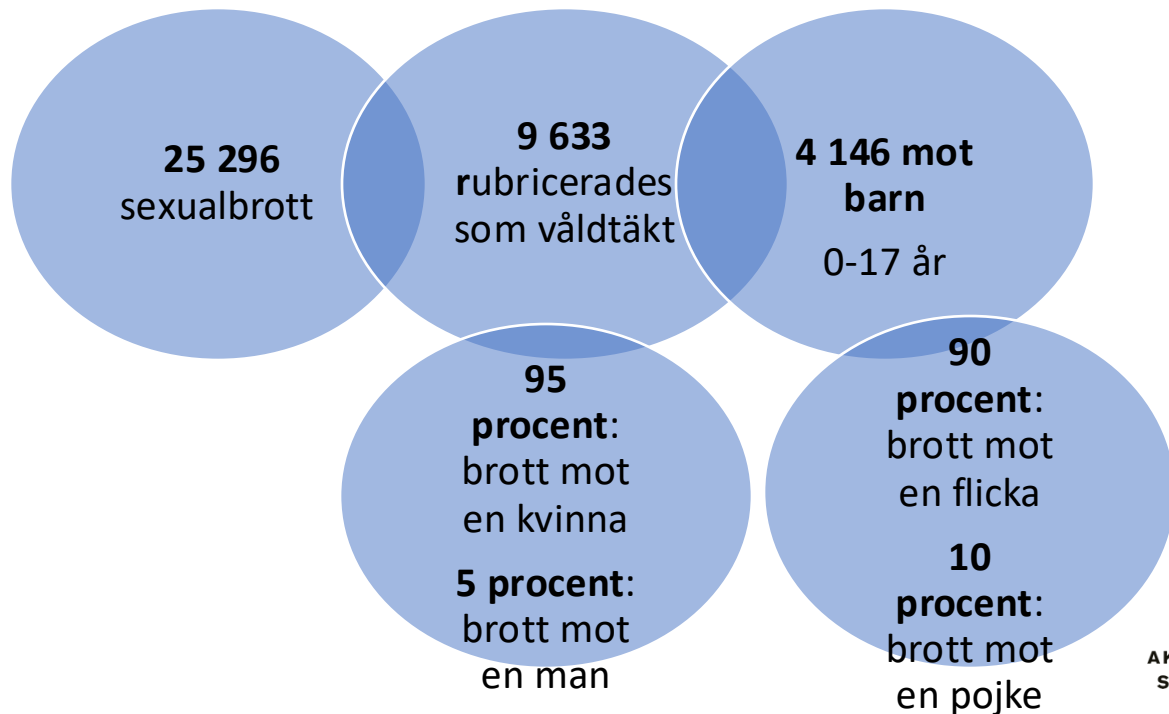
2021: <https://eige.europa.eu/gender-based-violence/costs-of-gender-based-violence-in-eu>

Typ av våld	Andel kvinnor %	Andel män %
Utsatthet i barndomen		
- Sexuellt våld	17	6
- Fysiskt våld	14	18
- Psykiskt våld	14	10
Utsatthet i vuxenlivet		
- Sexuellt våld	11	1
- Fysiskt våld	10	15
- Psykiskt våld	22	9
TOTALT, någon form av allvarligt våld	46	38

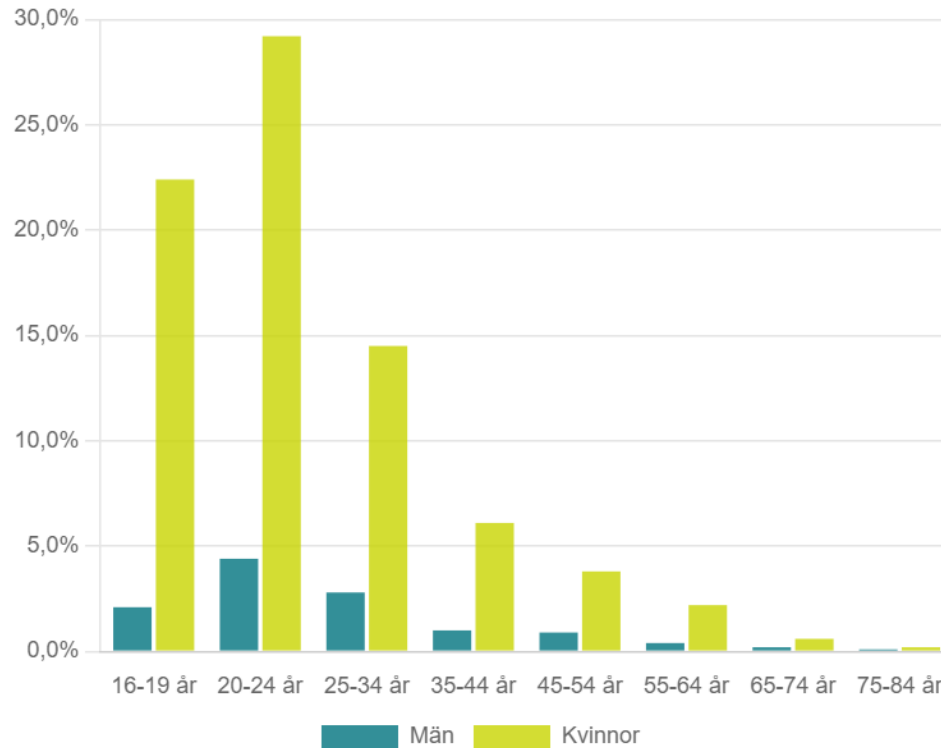
Typ av sexuellt våld		Andel kvinnor	Andel män
Utsatt för grovt sexuellt våld (med våld påtvingat samlag eller liknande)	- 15	8	3
	15-17	8	2
	<i>Totalt före 18</i>	<i>13</i>	<i>4</i>
	18+	11	1
	Hela livet	20	5
Inklusive mindre grovt sexuellt våld (påtvingade kyssar, smekningar, fasthållande mm)	Hela livet	42	15
Inklusive sexuell förmedring och sexuella trakasserier	Hela livet	65	28

Våld och Hälsa NCK 2014:1

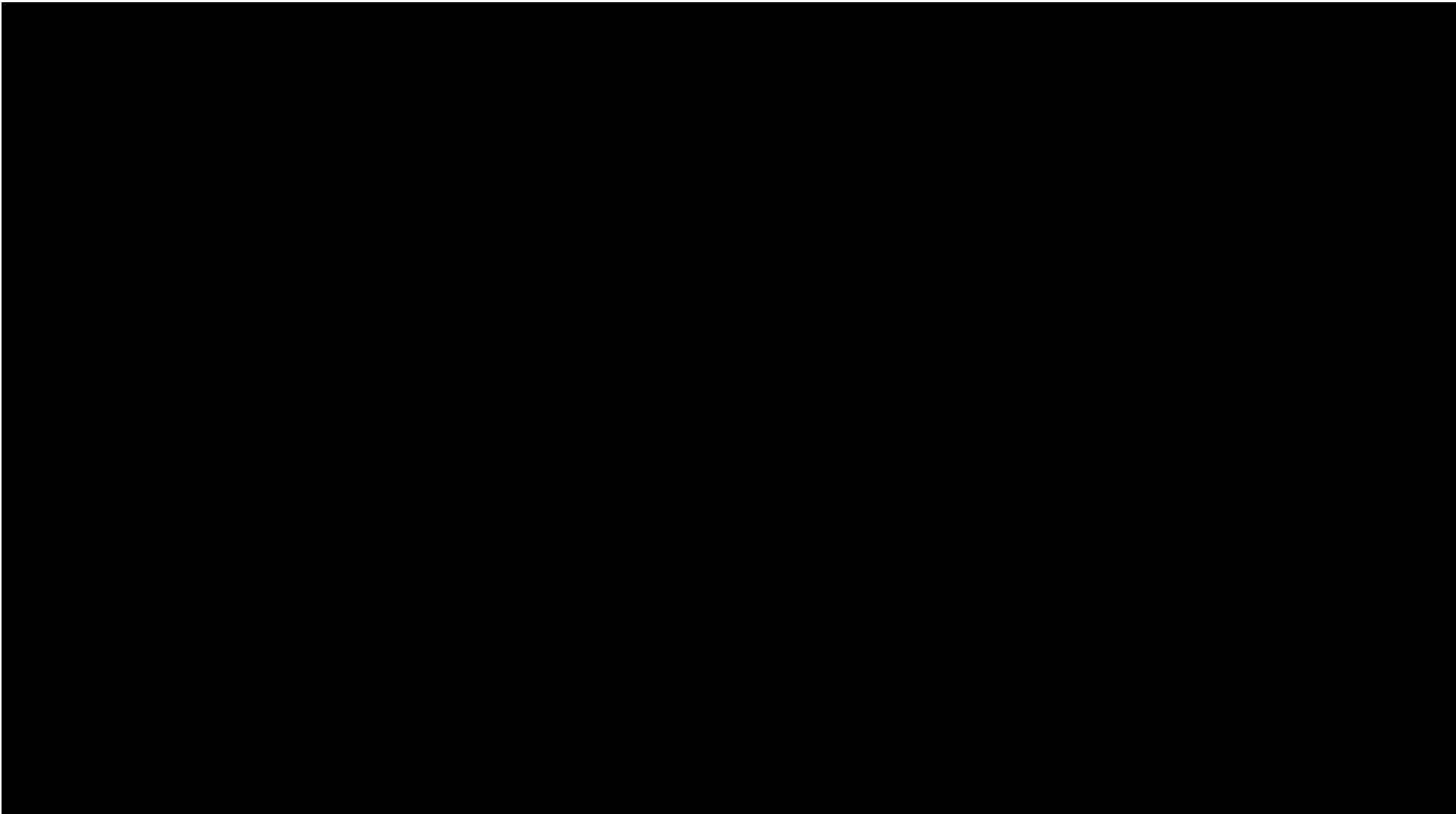
Sexualbrottsstatistik 2024

Ålder

Självrapporterad utsatthet för sexualbrott 2022. Andel (%) utsatta av samtliga och av männen respektive kvinnorna i befolkningen, uppdelat på olika åldersgrupper. Källa: NTU

Unga och våld

- Tjejer mer utsatta för våld än killar
- 24% av tjejerna utsatta för våldtäkt
- 19 % av tjejerna fysiskt våld under sex
- 10% heders relaterat våld och förtryck

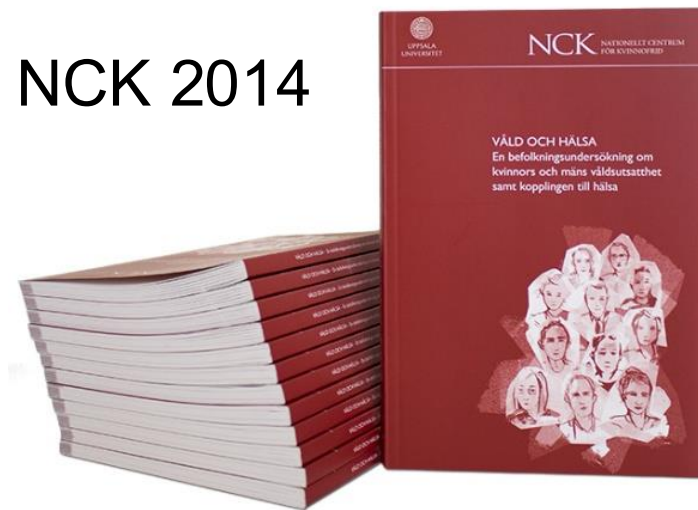
Folkhälsomyndigheten 12 feb 2025

Unga och våld

- De allra flesta som utövar våldet är pojkar och män, och de flesta som utsätts är flickor och kvinnor
(Dale et al. 2023; Korkmaz, Överlien & Lagerlöf, 2019)
- Majoriteten som rapporterar utsatthet, rapporterar att det skedde innan 18 års ålder
(Dale et al, 2023)
- Allvarligt sexuellt våld bland unga, flickor 29%, pojkar 4%
(Korkmaz, Överlien & Lagerlöf, 2019).
- Stor risk för retraumatisering
(Dale et al. 2023)

Enkätundersökning Våld och hälsa, NCK 2014

- Kroppsliga symtom som till exempel huvudvärk, smärta i axlar eller nacke, yrsel eller återkommande tarmbesvär var vanligare bland dem som utsatts för våld jämfört med dem som inte utsatts.

Enkätundersökning Våld och hälsa, NCK 2014

De som utsatts för allvarligt våld:

Dubbelt så vanligt att drabbas av depression

3-4 ggr vanligare med PTSD

Dubbelt så vanligt med riskbruk av alkohol

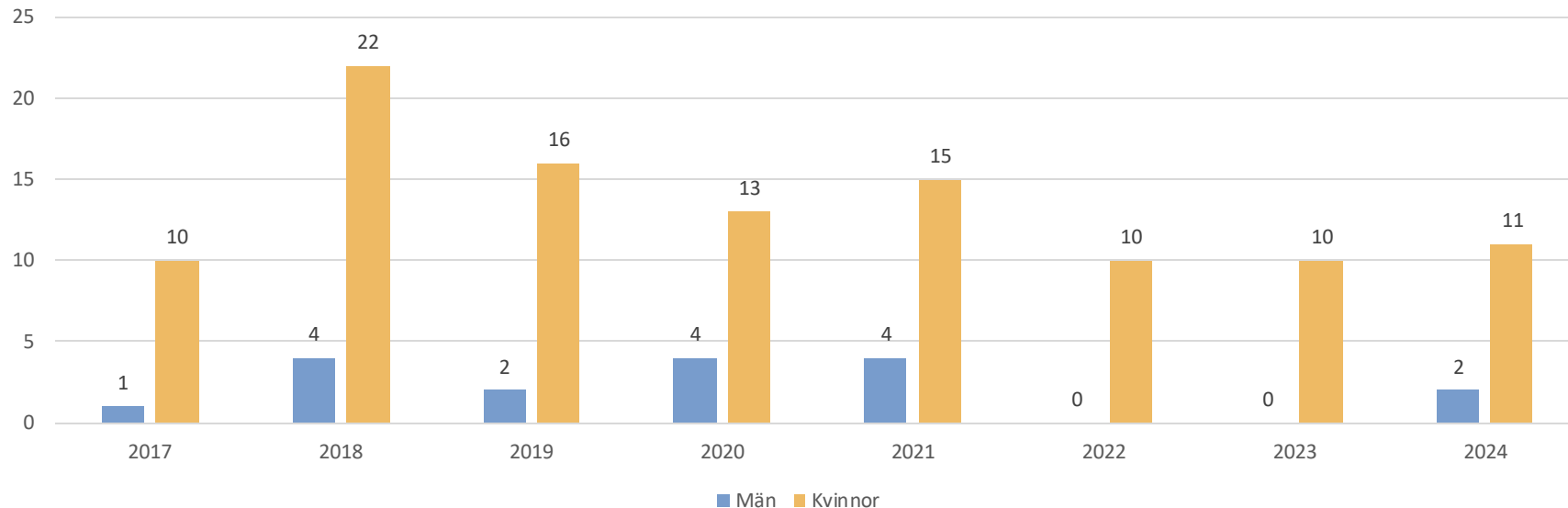
Tre ggr så vanligt med självskadebeteende och självmordstankar

Konsekvenser på lång sikt

- Psykiska
PTSD, depression, missbruk, suicid (White et al 2024)
- Obstetriska
Ablatio, IUFD, Prematuritet, SGA (Auger et al. 2022)
Förlossningsrädsla (Heimstad et al. 2006)
- Gynekologiska
Cervixcancer (Gonzaleza et al. 2018), Kronisk smärta (Farahi & Mceachern 2021)
- Dödliga (Enander et al. 2024)

Konstaterade fall av dödligt våld

Diagram 1. Antal offer för dödligt våld i parrelation, uppdelat efter kön, 2017–2024

Källa: Konstaterade fall av dödligt våld 2024, Brottsförebyggande rådet

Dödligt våld och unga

Unga utsätts i lika stor utsträckning för dödligt våld som vuxna.

16 % av dödligt partnervåld begås mot personer under 26 år.

Det dödliga våldet mot kvinnor har minskat något över tid men inte det dödliga våldet mot flickor och unga kvinnor

Vårdens roll i detta?

Vårda

Behandla skador

Psykosocialt
omhändertagande

Dokumentera
skador

Spårsäkra

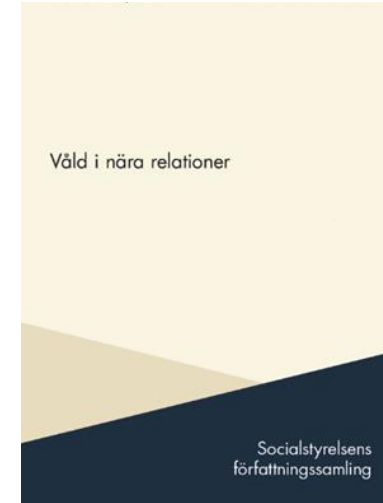
Upptäcka våldet

HSLF-FS 2022:39 Föreskrifter och allmänna råd

Vårdgivaren **ska**:

- ✓ Fastställa rutiner för utveckling och kvalité
- ✓ Fastställa rutiner för att ställa frågor om våld
- ✓ Säkerställa möjligheten att föra patientjournal när patient har skyddade personuppgifter
- ✓ Upprätta en individuell plan (SIP), vid behov av insatser från både HoS och Socialtjänst
- ✓ Samverka internt och externt samt fastställa var ansvaret för samverkan ska ligga
- ✓ Rutiner för hur anmälningsskyldigheten ska följas enligt SOL 14

Fråga om våldsutsatthet

Webstöd för vården
www.nck.uu.se

Förutsättningar för att kunna fråga

Underlätta för personen att berätta genom att

definiera vad våld är

förklara varför du frågar

förklara vad som händer om hen berättar

förklara sekretess och anmälningsplikt

berätta vilken hjälp hon kan få

visa kunskap, respekt och tillit

lyssna in och fråga innan egna antaganden

anpassa miljön –bedöm risken

låt processen ta tid

Philip, 21 år

Sen så berättade jag vad som hade hänt, och hon sa att det var sexuella övergrepp. Och jag kommer ihåg att jag sa, nej, det är det inte, för jag var helt övertygad om att det som hänt mig inte var övergrepp. Jag visste inte vad det var, men det var definitivt inte sexuella övergrepp

Carolina Överlien 2024

Om svaret är Ja.....?

- Behandling och vård!
- Prioritera trygghet, kontroll, information
- Enskildhet – inte lämna ensam
- Skadedokumentation?
- Spårsäkring?
- Behov av skydd?
- Barn i familjen?
- Polisanmälan?
- Socialtjänsten?
- Remiss till annan enhet?
- Psykosocialt stöd?

Sexuella övergrepp

- Samarbete Nationellt forensiskt centrum
- Övergrepp inom 7 dagar
- Underlag vid en polisutredning
- Materialet sparas upp till 2 år
- Kvinnor på gyn/ Män på akuten

Om personen inte vill polisanmäla?

Möjlighet finns för hälso- och sjukvårdspersonal att anmäla/ bryta sekretess

- om misstanke om brott eller risk för brott som ger minst 1 års fängelse

 020-50 50 50
Kvinnofridslinjen

 020-57 70 70
Rätt att välja

 020-80 80 80
Stödlinjen för män

 020-55 00 00
**Stödlinjen för
transpersoner**

Chat till alla linjer

**AKADEMISKA
SJUKHUSET**

NCK
NATIONELLT CENTRUM
FÖR KVINNOFRID

UPPSALA
UNIVERSITET

johanna.belachew@nck.uu.se
www.nck.uu.se
www.kvinnofridslinjen.se